

Naslov članka/Article:

ZGODOVINSKO TERENSKO DELO PO PUNTARSKIH BREŽICAH

Avtor/Author:

Nataša Šekoranja Špiler

CC licenca



Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav



Zgodovina v šoli št. 3-4/2016, letnik 24

ISSN 1318-1416

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2016

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/zgodovina-v-soli/>

Nataša Šekoranja Špiler, Gimnazija Brežice

ZGODOVINSKO TERENSKO DELO PO PUNTARSKIH BREŽICAH

UVOD

Ker je vseslovenski punt leta 1515 med drugim zajel tudi mesto Brežice, je bil z namenom počastitve obletnice in aktivne vključitve dijakov v tematiko oblikovan delovni list za zgodovinsko terensko delo po omenjenem mestu. Zgodovinsko terensko delo omogoča, da dijaki samostojno aktivno iščejo informacije in dejstva za spremembe ter razmišljajo o vzrokih za spremembe. Prav tako pa so prisiljeni z induktivnim razmišljanjem sklepati, kako so lokalni kmečki nemiri vpeti v širše slovensko puntarsko gibanje. S terenskim delom lahko razvijamo vse tri sklope učnih ciljev, tako vsebinske in procesne kakor tudi vzgojne. Delovni list je zasnovan tako, da spodbuja razvijanje vseh osmih ključnih kompetenc. V aktivnosti na terenu pa so vključene še medpredmetne povezave z geografijo in slovenščino (literatura).

Delo je zasnovano v štirih fazah. V prvem delu je priprava dijakov v učilnici. Predstavljena mora biti tema, dijake razdelimo v skupine, dobijo delovne liste in podamo jim navodila za delo. Pri terenskem delu se skupine s pomočjo zemljevida in delovnega lista premikajo po Brežicah. Na vsaki postojanki samostojno rešujejo naloge na delovnem listu. Informacije iščejo na različnih objektih, informativnih tablah, spomenikih ter s pomočjo zgodovinskih virov na samem delovnem listu in na verodostojnih spletnih straneh ob uporabi »pametnega« telefona. Obiskati morajo tudi Posavski muzej v gradu. Pri terenskem delu sodeluje še profesorica slovenščine, ki z dijaki analizira Aškerčevo pesem Boj pri Brežicah in pesem s prvimi tiskanimi slovenskimi besedami Nova pesem o kranjskih kmetih oz. Le vkup, le vkup uboga gmajna. Tretja faza poteka doma, ko skupine dokončajo delovne liste in izdelajo plakat. Zadnji del pa poteka zopet v šoli, kjer delovne liste pregledamo, dopolnimo, predstavimo plakate ter oblikujemo skupno tabelsko sliko za zapis v zvezke. Plakate razstavimo na hodniku pred učilnico za pouk zgodovine. Dijaki pa napišejo tudi članek o terenskem delu za šolski časopis.

NAVEZAVA NA UČNI NAČRT (GIMNAZIJA)

Širša tema iz učnega načrta	Razvoj zgodovinskih dežel in Slovenci
UČNI SKLOP:	Položaj kmeta, kmečki upori
VSEBINSKI CILJI:	Dijak/ dijakinja: <ul style="list-style-type: none">• našteje velike slovenske kmečke upore in jih časovno opredeli;• opiše položaj podložnika v 16. stol. in navede vzroke za kmečke upore;• pojasni in ovrednoti posledice kmečkih uporov;• razloži sintagmo »boj za staro pravdo«;• razišče zgodovinski pojav;• spozna in analizira literarna dela, povezana s kmečkimi upori.

PROCESNI CILJI:	Dijak/ dijakinja: <ul style="list-style-type: none"> • se uri v terenskem delu in razvije spretnosti neposrednega opazovanja pojavov, dogodkov, procesov v pokrajini; • razvije sposobnost časovnih in prostorskih predstav; • razvije spretnosti samostojnega zbiranja, izbiranja, analize in sinteze zgodovinskih informacij ter kritično presodi njihovo uporabno vrednost; • oblikuje samostojne sklepe in mnenja o zgodovinskih dogodkih, pojavih in procesih; • pojasni, kako je zgodovinsko dogajanje vplivalo na kulturno ustvarjanje; • ob uporabi zemljevida se uči orientacije v prostoru; • s timskim delom razvije medosebne veščine in se nauči prizadevati si za skupne cilje.
ODNOSNI CILJI	Dijak/ dijakinja: <ul style="list-style-type: none"> • razvija pozitiven in odgovoren odnos do lokalne in nacionalne zgodovine; • se zaveda pomena ohranjanja kulturne dediščine; • razvije zanimanje za zgodovinsko nacionalno in lokalno preteklost.
KLJUČNI POJMI:	punt, stara pravda, tlačan, fevdalne obveznosti, kmečka zveza, Brežice.
KLJUČNE KOMPETENCE:	sporazumevanje v maternem jeziku, digitalna kompetenca, učenje učenja, matematična kompetenca, sporazumevanje v tujih jezikih, osebnostno-socialne zmožnosti, samoiniciativnost in podjetnost, državljanske zmožnosti, kulturna zavest.

OPIS IN UTEMELJITEV POTEKA AKTIVNOSTI

Učitelj dijake v izbranem razredu naključno razdeli v 5 skupin (po 5 ali 6 dijakov). Razdeli jim delovno gradivo ter razloži namen in potek dela. V grobem jim oriše pomen leta 1515 za slovenski in lokalni brežiški prostor. Dijaki pregledajo naloge na delovnem listu. Učitelj jih opozori na upoštevanje cestnoprometnih predpisov ter na kulturno obnašanje v muzeju.

Izhodiščna točka za terensko delo je Trg izgnancev (pred gimnazijo). Skupine dijakov se na teren podajo v 10-minutnih intervalih. Skupine se s pomočjo zemljevida in delovnega lista premikajo po Brežicah po postojankah. Na vsaki postojanki samostojno rešijo naloge na delovnem listu. Informacije iščejo na različnih lokacijah, objektih, informativnih tablah, spomenikih po Brežicah, v Posavskem muzeju Brežice ter s pomočjo zgodovinskih virov na samem delovnem listu in na verodostojnih spletnih straneh. Uporabljajo lahko tudi zgodovinska učbenika za drugi letnik.

Delo skupine dokončajo doma. Dodelajo delovni list (naloge, povezane s podatki na internetu) in oblikujejo plakat z miselnim vzorcem. Plakat opremijo s slikovnim gradivom, pridobljenim s terenskim delom (fotografije, prospekti, letaki).

Pri naslednji uri v šoli pregledamo naloge na delovnem listu in jih po potrebi dopolnimo. S petih plakatov miselnih vzorcev na tabli oblikujemo skupni miselni vzorec (zapis tabelske slike v zvezek).

Posamezne plakate razstavimo na oglasnih panojih pred zgodovinsko učilnico.

VIRI IN LITERATURA

- Curk, J. (1981). Brežice, gradbena zgodovina gradu in mesta. V: Časopis za zgodovino in narodopisje, št. 2, str. 228–249.
- Dejak, V. idr. (2001). Vodnik po zbirki Posavskega muzeja Brežice. Brežice: Posavski muzej Brežice.
- Grafenauer, B. (1956). Zgodovina slovenskega naroda. III. zvezek. Ljubljana: Kmečka knjiga.
- Grafenauer, B. (1974). Boj za staro pravdo. Ljubljana: DZS.
- Granda, S. (2008). Mala zgodovina Slovenije. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- Gregorič, M., Guštin, M. (1986). Posavski muzej Brežice. Maribor: Založba Obzorja Maribor.
- Jakič, I. (1997). Vsi slovenski gradovi. Ljubljana: DZS.
- Hozjan, A., Potočnik, D. (2001). Zgodovina 2. Učbenik za 2. letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.
- Koropec, J. (1976). Brežice v srednjem veku. V: Časopis za zgodovino in narodopisje, št. 1 str. 93–114.
- Kos, M., Gestrin, F., Melik, V. (1974). Zgodovinska čitanka za 6. razred osnovnih šol. Ljubljana: DZS.

1. Naloga (Postojanka: Informativna tabla pri severnih mestnih vratih – današnje sodišče)

Na priloženem zemljevidu (na prejšnji strani) označi mesto (X), kjer so se v srednjem veku nahajala severna mestna vrata. (Zemljevid opremi z legendo.)

Na spletu poišči informacije o Brežicah v srednjem veku in odgovori na vprašanja.

- Kaj je Brežicam določilo ime? Katero je nemško poimenovanje za Brežice?

- Pojasni razloge za nastanek srednjeveškega mesta Brežice.

- Kdo je dal mestu mestne pravice in kdaj?

- Navedi vsaj pet mestnih pravic iz brežiškega Privilegija (v pomoč ti je lahko tudi vir 6).

S pomočjo spodnje karte slovenskih dežel opredeli lego Brežic.



Slovenske dežele v 15. in 16. stoletju.

(Zgodovinski atlas za osnovno šolo (1999). Zbirka Koraki v času. Ljubljana: DZS, str. 18.)

2. naloga (Postojanka: Ulica stare pravde)

Za okrepčevalnico Vrtnica zavij levo v stransko Ulico stare pravde.



Ulica stare pravde.

(Foto: N. Šekoranja, april 2015.)

- Kaj je urbar?

- Navedi in pojasni osnovne fevdalne obveznosti srednjeveškega kmeta.

- Razloži, zakaj je imel podložnik navedene obveznosti do svojega zemljiškega gospoda (vir 1).

- S pomočjo vira 1 razloži sintagmo »boj za staro pravdo« in zakaj je do tega boja prišlo.

VIR 1: Pritožbe kmetov na zboru v Konjicah

Presvetli cesar, najmilostjivejši gospod! Mi ubogi ljudje, vsi in vsak med nami, pa tudi celokupna gmajna, ki smo sedaj vsi skupaj zbrani v Konjicah, in vsa zveza od Kranjske do Ptuja, dajemo vašemu cesarskemu veličanstvu na znanje, kakšna velika krivica in obremenitev nam je povsod od naših višjih storjena bila.

V prvo smo zelo močno obteženi – nam v uničujočo škodo zaradi različnih davkov, ki smo jih sedaj nekaj let dajali, večkrat v enem letu dvakrat ali trikrat po goldinar. /.../

V drugo smo bili v vaši stari navadi težko in hudo prizadeti zaradi nezmotljive tlake. /.../

V tretje smo mi uboga gmajna marsikje s tem obteženi, da če eden nas umre in ga smrt pobere, je naša gosposka tu in nas prijemlje v naših hišah; jemlje živino, žito, meso in kar najdejo. /.../

V četrto smo zelo prizadeti s kaznimi in sodnimi globami. /.../

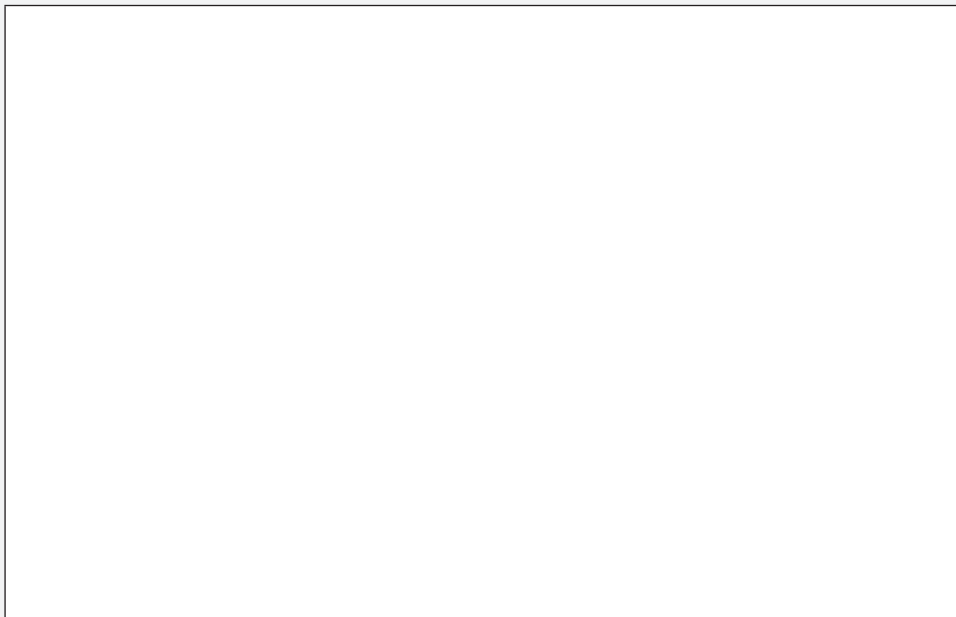
/.../ V zadnje so iz naše v Konjicah zbrane gmajne po nekolikokrat revni ljudje pred nas stopili in dejali, kako jim njihovi gospodje groze, na telesu in življenju, da jim bodo, brž ko bo zveza razpuščena, njihova zemljišča odvzeli. Zategadelj je gmajna razburjena in bi zopet med njimi nastal upor. Če bi vaše cesarsko veličanstvo se temu ne protivilo, je bati, da se bo to upiranje razširilo še naprej.

(Kos, M., Gestrin, F., Melik, V. (1974). Zgodovinska čitanka za 6. razred osnovnih šol. Ljubljana: DZS, str. 52-54.)

3. naloga (Postojanka pri spomeniku)

Pri vodovodnem stolpu zavij levo na Bizeljsko cesto, pojdi čez viadukt in na levi strani boš zagledal/-a zanimiv spomenik.

Skiciraj omenjeni spomenik v spodnji okvirček.



- katerim dogodkom je posvečen?

- kaj spomenik simbolizira?

- kdo je avtor spomenika? Kje v Brežicah stoji še eno kiparsko delo omenjenega avtorja?

- Na spodnjo časovno os vpiši velike slovenske kmečke upore z njihovimi letnicami. Posebej obkroži upore, v katerih so sodelovali brežiški tlačani.

- Naštej še nekaj drugih dogodkov, pojavov, procesov, ki so značilni za slovenske dežele v 16. stoletju.

4. naloga (Postojanka: Park pri spomeniku)

Posedi na klopici v parku pri spomeniku. Dopolni spodnjo preglednico, tako da primerjaš prvi vseslovenski kmečki upor in hrvaško-slovenski kmečki upor. Pomagaj si s priloženimi viri ter učbenikom (Mlacovič, D., Urankar, N. (2010). Zgodovina 2). Nekatero podatke boš v preglednici lahko dopolnil/-a po obisku Posavskega muzeja v gradu.

Ime upora:	PRVI VSESLOVENSKI	HRVAŠKO-SLOVENSKI
Leto upora:		
Vzroki upora:		
Vodja upora:		
Zahteve upornikov:		
Obseg upora:		
Število upornikov:		
Posledice upora za Brežice:		

VIR 2

»/.../ Okrog 15. junija 1515 se je zbralo v dveh dneh okoli 9000 upornih kmetov – tolikšne množice se niso sešle na Slovenskem nikoli pred tem in za tem šele na taborih 1868 – in napadlo brežiški grad. Zgorela sta mesto in grad, pobiti so bili vsi v gradu – preko 60 skoraj samih Hrvatov z vitezi bratoma Markom in Štefanom iz Klisa ter z Ludvikom Reineckerjem na čelu. Kranjska deželca je zaupala Marku dogovarjanje s Hrvati o vojaški pomoči proti upornim kmetom. Ko je v zvezi s tem Marko že drugič v letu 1515 potoval na Hrvaško, je prodal okrog 50 žena in otrok upornikov v Primorje. Na povratku se je mudil v Brežicah, kjer so ga podložniki pokončali. Uporniki so pobitim odsekali glave in jih nekaj dni nosili okrog na drogovih, trupla pa pustili nepokopana. Valvasor je obračun z Markom zapisal takole: »Ko so kmetje prebili vse tri zidove gradu je Marko Klis s šestimi konjeniki zajahal konje, odprl grajska vrata in se hotel v diru prebiti skozi vrste kmetov. Ker pa so bili kmetje prežagali kole, na katerih je slonel dvižni most, se je most podrl in Marko je s šestimi jezdecimi vred padel v jarek. Tam so ga kmetje z vilami pobili. /.../«

(Koropec, J. (1976). Brežice v srednjem veku. V: ČZN, št. 1, str. 106, 107.)

VIR 3

/.../ Pred pustnim torkom, 3. februarja 1573 je sporočil Ilija Gregorič v brežiškem gospostvu, da je on prvi za Bogom in nad cesarjem in vsemi velikaši, da hoče obnoviti pravo staro vero, odpraviti vse nove naklade, mitnine, dace in podobno. S tem je spravil vse množstvo na svojo stran. Še 21. februarja je bilo okrog 100 brežiških podložnikov zdoma. Sodobni vir sporoča, da je bil Ilija Gregorič rojen v brežiškem gospostvu (okoli 1520). Brežiškim meščanom je ponujal brez uspeha »bratsvo«. So mu pa obljubili, da se ne bodo borili z njegovimi ljudmi in da jim bodo potrebno prodali. Krištof Gal in njegov kaštelan Gašper Possinger sta ubranila s težkim topom grad pred kmečkimi uporniki, ki so po prenočevanju v Dobovi napadli Brežice 3. februarja 1573, se polastili mesta in oplenili mitnico. /.../

(Koropec, J. (1976). Brežice v srednjem veku. V: ČZN, št. 1, str. 110, 111.)

- Na podlagi virov 2 in 3 pojasni, kdo je bil vitez Marko in kakšna je bila njegova vloga. Zakaj so ga kmetje pobili?
- Kakšno mesto je Vitez Marko dobil v slovenskih pripovedkah? (Pomagaj si s spletom.)

5. naloga (Postojanka na koncu Ulice stare pravde – informativna tabla)

Potepanje po Brežicah nadaljuj proti vodovodnemu stolpu, kjer se po Ulici stare pravde sprehodi do gradu.

S pomočjo informativne table na koncu ulice odgovori na spodnja vprašanja.

- Kako se je Ulica stare pravde imenovala v srednjem veku?
- Zakaj takšno poimenovanje?
- V čem je posebnost te ulice?
- Katere dejavnosti so se nekoč opravljale v omenjeni ulici?

Pri gradu poišči informativno tablo, ki označuje južna mestna vrata. Tudi ta vrata označi na zemljevidu na str. 62 z X.
(Ne pozabi na legendo.)

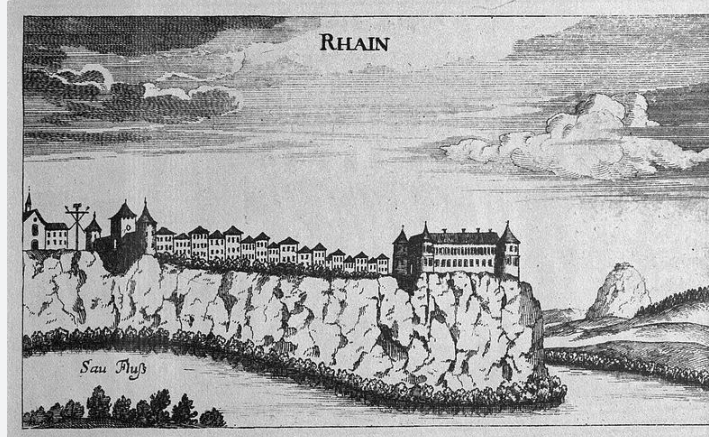


*Informativna tabla pri gradu.
(Foto: N. Šekoranja, april 2015.)*

6. naloga (Postojanka pred gradom)

Preden vstopiš v grad, postoj pred vhodom pri veliki informativni tabli.

Oglej si grad in ga fotografiraj. Primerjaj današnji videz gradu s priloženo grafiko iz 17. stol.



Brežice v 17. stol.

Spletna stran 2: www.wikimedia.org
(datum dostopa: 20. 5. 2015).

- Od kdaj do kdaj so gradili zdajšnje grajsko stavbo? Pojasni zakaj.

- Kdo je bil vodilni arhitekt novega brežiškega gradu?

- Razloži pojem brežiška trdnjava. Kaj je danes ohranjeno od trdnjave?

- V okvirček skiciraj tloris brežiškega gradu. V katerem arhitekturnem slogu je grad grajen in zakaj ima takšno obliko? (Pomagaj si z virom 4.)

VIR 4

/.../ Grad, ki leži na pomolu nad kolenom nekdanje savske struge, sestavljajo štirje dvonadstropni trakti, od katerih je južni sestavljen iz pritlične odprte terase in nadstropnega obrambnega hodnika. Trakti oklepajo notranje dvorišče in pri tem oblikujejo pravokoten nekoliko jugozahodno potegnjen tloris, ki ga na vogalih ščitijo štirje enako visoki okrogli stolpi, ki tričetrtinsko izstopajo iz stavbnega kompleksa. Trakti in stolpi so brez talnih toda s preprostimi konkavnimi venčnimi zidci. Opečne strehe traktov so sedlaste, stolpov pa mansardno zalomljene, stožčaste. /.../

(Curk, J. (1981). Brežice, gradbena zgodovina gradu in mesta. V: ČZN, št. 2, str. 229.)

- Kaj na današnji grajski stavbi dokazuje, da se je v grad v 16. oz. 17. stol. prihajalo prek dviznega mostu nad obrambnim jarkom?

- Nad vhodnim portalom je relief z grbom rodbine Gall pl. Gallenstein, ki je bila v začetku 17. stol. lastnica gradu. Katera letnica je nad grbom in kaj označuje? Poimenuj simbol omenjene rodbine, ki je viden v družinskem grbu.

7. naloga (Postojanka v razstavnih prostorih Posavskega muzeja)

Vstopi na grajsko dvorišče. Povzpni se v drugo nadstropje v razstavne prostore. Obišči prostora, ki sta namenjena kmečkim uporom.

- Na stenskem zemljevidu slovenskih srednjeveških mest je naslikan tudi grb mesta Brežice. Preriši ga in skušaj razložiti, kaj simbolizira. O simbolih govori tudi vir 5. Razloži tudi aktualni pomen grba. Na kateri stavbi v mestu si lahko še opazil/-a omenjeni grb? Katera zgodovinska pomožna veda se ukvarja s preučevanjem grbov?

VIR 5

/.../ Na začetku 16. stoletja (1501) so si Brežice izposlovale pravico do mestnega grba, ki predstavlja sredi črnine tri zlate bregove nad tekočo vodo in v ozadju zlati stolp. Priznana jim je bila tudi pravica do tedenskega sejma ob sobotah in do letnih štiritedenskih sejmov na Lenartovo in Florjanovo. /.../

(Koropec, J. (1976). Brežice v srednjem veku. V: ČZN, št. 1, str. 106.)

- Pojasni izvor besede punt (puntarji).

- S pomočjo eksponatov v vitrinah primerjaj opremo kmečke in plemiške vojske.

Kmečka vojska:	Plemiška vojska:

- Kaj je možnar? Čemu je služil?

- Kaj pa sta šlem in avba?

- S pomočjo grafik na panoju in eksponatov v vitrini pojasni, kako je plemiška vojska obračunala s poraženci.

- Zakaj je bila usoda mesta Brežice in gradu ob puntu 1573 drugačna kakor leta 1515?

8. naloga (Postojanka pri glasbeni šoli)

Ko boš zapustil/-a grad, nadaljuj po Ulici prvih borcev proti izhodiščni točki. Vmes posedi še na klopci pri današnji glasbeni šoli.

- Kaj je bilo nekoč v tem objektu in kaj v mogočnem objektu na nasprotni strani ulice?

- O kmečkih uporih so nastale tudi nekatere pesmi, med drugim tudi znamenita »Le vkup le vkup uboga gmajna«. Pojasni, zakaj ima ta pesem širši slovenski pomen.

- Ob kateri priložnosti je pesem nastala in zakaj?
S katere perspektive (vidika) je napisana? Utemelji.

- Preberi prevod pesmi (vir 6) in dokaži, da je pesem pristranska.

- Kako anonimni avtor označuje upornike?

VIR 6

Nova pesem o kranjskih kmetih

O, čujte to: / nemir močno / vse kmečki je preplaval. / V kratkem že / premnogi je / prišel na boj od daleč. / Iz množice / krik čuje se: / Stara pravda! / Vsak rad bi maščevanje, / gospoda premoženje. / Le vkup, le vkup, le vkup, le vkup, uboga gmajna! / Sklenili so in že gredo / nad mesta in gradove. //

In plemič se / prav hrabro je / postavil jim po robu. / Srčno se bil, / ni zadnji bil / v boju in spopadu. / Kmetje tako / tu vsi vpijo: / Stara pravda / landsknehti se bleščijo / in sulice vihtijo. / Le vkup, le vkup, le vkup, le vkup, uboga gmajna! / In kmečki punt razbit je zdaj, / nihče ne ve, kaj pride. //

Nakana zdaj / se kmetov naj / zapiše in zapoje. / V predrzkosti / bi modro kri / radi s sveta pregnali. / Vsak dan vpijo / vse bolj močno: / Stara pravda! / In še za tem stremijo, / da cerkve last dobijo. / Le vkup, le vkup, le vkup, le vkup, uboga gmajna! / Nihče ne sme zdaj iz vojske, / vsak mora z njimi iti. //

Sklenili so / in pošljejo / tja k Celju svoje čete. / Poigrati se / si z njim žele. / Se mesto utrjuje. / S pokom hudo / ga plašijo. / Stara pravda! / So vsi prisego dali: / Le vkup, le vkup, le vkup, le vkup, uboga gmajna! / Podkurimo jim dobro mi, / vse bomo pomorili. //

Nekega dne, / večer je že, / pritisnili so k mestu. / Menili so, / gorje, z močjo / zavzeti ubogo mesto. / In v srcu vseh / se čuje smeh: / Stara pravda! / Na okope že prodrejo, / meščani se uprejo. / Le vkup, le vkup, le vkup, le vkup, uboga gmajna! / Se kmalu slišal pok bo pušk, / se igra bo začela. //

In kmalu se / pričela je / tu igra. Prav v kratkem / premnogi kmet / je bil ubit. / Je konec njih početju! / Premnogi, da / plačilo ima: / Stara pravda! / Jih z okopov so odbili, / vso igro izgubili. / Le vkup, le vkup, le vkup, le vkup, uboga gmajna! / Za hudobijo, zavist kol / in vislice dobijo.

(Mlinarič, J. (1972). Srednjeveško slovstvo. Izbrano delo. Ljubljana, str. 196-198.)

- O velikem kmečkem uporu 1515 je pisal tudi znani slovenski pesnik. kateri? Navedi tudi naslov pesmi. Uporabi vir 7.

VIR 7

»Boj pri Brežicah

»Kdo trka tam zunaj – o polunoči?«

»Odprite! Kum Zorko pred vrati stoji.«

»Od kod si?« – »Iz Brežic – iz boja!«

»Odpri ti kočja je moja!«

»Iz Brežic! Divja li še pravde vihar?«

»Ne! Danes potihnil je že za vsekar!«

Mir sklenil je Ditrihštajn Žiga –

nad njim nikjer vojvode ni ga!«

»To boj je bil strašen, bil vražji je boj.

Kij s sulicoj, z mečem bat, sablja s kosoj ...

Nocoj je vse tiho tam doli ...

Zdaj ukaj vsak grad naokoli!«

»O, miren zdaj je vsak puntar – tlačan.

Mir rajski opevata krokar in vran ...

Kako smo se bili v dolini,

to jaz ti naznanjam edini!«

»Tristo jih po bitvi ostalih še roj,

v vrt mestni našene ti Ditrihštajn, voj;

nasmeje se Žiga in deje:

Pokaj pak prazne te veje?!«

»Pet kmetov, tovariši dragi, lahko

kot sadje nosilo bi vsako drevo!

Kot nalašč, prekrasna – vešala ...

Pa naj se poskusi ta – šala! –«

(Prijatelj, I. (1913). Aškerčeva čitanka. Izbrane pesmi. Praga: Svobodna misel, str. 95–96.)

- S katerimi besedami avtor pesmi opisuje boj?

- Kakšno orožje so imeli kmetje?

- Primerjaj vira 7 in 8. Kdo je zadušil kmečki upor pri Brežicah in kako je ravnal s poraženci?

- Kako bi zagovarjal/-a trditev, da o znameniti bitki pripoveduje preživeli kmet?

- Ali v tej pesmi zaslediš ironijo in kako si jo razlagaš?

VIR 8: Kazni za upornike

/.../ Herberstein je s svojim zmagovitim pohodom po Štajerski in Kranjski dosegel, da je kmečka zveza povsod razpadla. Upor je bil zadušen. Mnogi kmečki voditelji iz Kranjske so se bali Herbersteinovega maščevanja in so še pred njegovim prihodom pobegnili v Benečijo. Njihov strah vsekakor ni bil odveč. Prvo in najgrozovitejše kaznovanje za kmete je pomenil že Herbersteinov prihod. Njegova zmagovita vojska, pijana vina in zmag, je požigala uporniške vasi ter pobijala in obešala kmete. /.../ Neredki so bili nataktnjeni na kol, obešeni ali so jih pretepli s šibami. Mnogim so požgali hiše. Od ostalih je morala dati vsaka hiša po en goldinar. To je bila torej prva kazen, ki so jo izvajali med samim uporom. Po končanem uporu pa so cesar in plemiči posameznih dežel začeli razpravljati in predlagati dolgotrajne denarne in druge kazni, ki naj bi kmete »večno« spominjale na njihov upor. /.../

(Škaler, S. (1973). Boj za staro pravdo. Ljubljana: DZS, str. 38.)

Po dokončanem delu se sprehodi po Cesti prvih borcev skozi mestno jedro ter se vrni na izhodiščno točko na Trg izgnancev do Gimnazije.

SINTEZA

S pomočjo današnjih spoznanj v skupini oblikujte plakat z miselnim vzorcem na temo Brežice v kmečkem uporu 1515. Priložite tudi fotografije, ki ste jih posneli na terenu, ter gradivo, ki ste ga dobili v Posavskem muzeju.